

KVALITET STOKE ZA KLANJE

Životinje se na osnovu starosti i pola razvrstavaju na kategorije, prema kvalitetu (količini mesa na trupu) na klase.

Postoje dva osnovna principa na osnovu kojih se razvrstavaju goveda za klanje: po rasi i po starosti. Goveda se na osnovu rase kojoj pripadaju razvrstavaju u tri grupe:
A grupa: goveda plemenitih rasa, sa kombinovanim svojstvima, njihovi međusobni melezi, kao i melezi mlečnih sa tovnim rasama.

B grupa: melezi buše, sa plemenitim kombinovanim mlečnim i tovnim rasama, zatim goveda rase crveno-danske, istarske, kolubarske, posavske, podolske i gatačke.

C grupa: goveda rasa buša i džerzej.

Goveda se na osnovu starosti razvrstavaju u tri osnovne kategorije: telad, junad i odrasla goveda. Unutar svake kategorije razlikuju se pojedine klase.

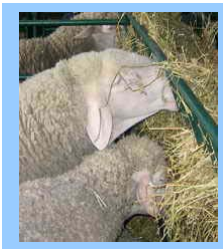
Razvrstavanje u klase zasniva se na kriterijumima: rasa, živa masa (nije merilo kod odraslih goveda), randman, utovljenost, pol (nije merilo kod teladi).

Razvrstavanje goveda na osnovu starosti		
TELAD	JUNAD	ODRASLA GOVEDA
1. Mlečna telad do tri meseca starosti	1. Mlađa junad za klanje, 6-12 meseci starosti	1. Mlađa goveda sa najviše 6 stalnih sekutića
2. Telad, 3-6 meseci starosti	2. Junad 12-18 meseci starosti (bez stalnih sekutića)	2. Goveda sa više od 6 stalnih sekutića
3. Tovljena telad za "belo meso" do 130 dana starosti	3. Starija junad 18 meseci stara (sa najviše 4 stalna sekutića)	

Kategorije svinja za klanje

Razvrstavanje svinja za klanje prema starosti, mesnatosti i masi trupa			
GRUPA	PODGRUPA	MASA, kg	OSTALI USLOVI
Prasad 1.5 - 3 meseca	"mesnate"	5 - 20	debljina slanine na grebenu do 15 mm
	"masne"	5 - 20	debljina slanine na grebenu veća od 15 mm
Tovne svinje	"mesnate"	65 - 113	Muška grla moraju da budu kastrirana najmanje 30 dana pre klanja, mesnatost se određuje na osnovu mase toplih polutki i debljine slanine na leđima
	"masne"	70 - 125	
Lake, teške i svinje isključene iz priploda	lake	21 - 64.5	
	iz tova	> 125	
	kastrirane krmače i tovljeni nerastovi		
Nerastići uzrast do 6 meseci	"mesnate"	do 90 (masa žive životinje)	

Klasiranje ovaca za klanje prema starosti – jagnjad sisančad ; jagnjad odbijena, sa mlečnim sekutićima ; šilježad sa najviše dva stalna zuba, ženska grla nisu bila gravidna a muška grla kastrirana ; ovce i ovnovi stariji od dve godine, četiri stalna zuba.

Korisna literatura:

- Milan Ž. Baltić. 1992. Kontrola namirnica. FVM, Beograd

Pri pregledu stoke za klanje, ponekad je neophodno odrediti starost životinje, podatak koji se kasnije koristi pri klasiranju mesa.

ODREĐIVANJE STAROSTI STOKE ZA KLANJE

Utvrđivanje starosti kod goveda uglavnom se vrši prema zubima, mada se približno može odrediti i prema rogovima, a kod teladi pored zuba značaj imaju pupak i papci.

Telad se rađa redovno sa svih osam mlečnih sekutića (ređe se desi da poslednji par nikne nekoliko dana posle rođenja). Desni pokrivaju prednju i zadnju površinu zuba i čvrsto su priljubljeni uz njih. Nekoliko dana po rođenju desni se povlače, i taj proces se završava u toku prvog meseca života.

U starosti od mesec dana sekutići se više ne pokrivaju međusobno i stoje jedan pored drugog.

Kod teladi starije od mesec dana, starost se određuje prema trošenju mlečnih sekutića. Prvi tragovi trenja na I paru javljaju se posle mesec i po dana a na I c (krajnjaci) posle tri meseca.

Određivanje starosti na osnovu zuba kod teladi nije sasvim pouzdano, korisno je uzeti u obzir i stanje pupka, papaka i rogova.

Prvih 4 – 6 dana po rođenju pupak je vlažan, a potom se osuši, pocrni, mumificira i otpadne u roku od jedne do tri nedelje. Na mestu pupka ostaje vlažna rana pokrivena sa krastom, koja otpadne do 5 nedelja starosti.

Rožina papaka raste kod teleta posle rođenja u obliku prstenova koji se pomeraju od krune naniže. Tele kod koga se može dokazati prvi prsten na papku staro je najmanje 3 dana.

Starost **goveda** obično se određuje prema zameni mlečnih sekutića sa stalnim zubima donje vilice.

	Period zamene
I par	1 $\frac{3}{4}$ – 2 god.
II par	2 $\frac{1}{2}$ god.
III par	3 – 3 $\frac{1}{2}$ god.
Krajnjaci	Posle 4 god.

Pošto je izvršena zamena mlečnih sekutića stalnim zubima, određivanje starosti može se vršiti na osnovu trenja sekutića. U starosti od 7-8 godina površina trenja sekutića zauzima polovinu jezične površine, dok posle 9 – 10 godina zahvata čitavu jezičnu površin.

Hronološka zamena mlečnih stalnim sekutićima malih preživara (ovce, koze)

I par (I ₁)	Izbija između 12 i 16 meseca, kada jagnjad odnosno jarad postaju polno zrele – jednogodišnje ovce i koze.
II par (I ₂)	Izbija između 18 i 24 meseca, dvogodišnje četvorozube životinje.
III par (I ₃)	Izbija između 2 $\frac{1}{2}$ do 3 godine, šestozube trogodišnje životinje.
IV par (C)	Izbija između 40 i 48 meseca života, osmozubne životinje, kod kojih je izvršena potpuna zamena mlečnih stalnim sekutićima.

Kod malih preživara tokom zamene mlečnih stalnim sekutićima, mogu da nastupe izvesne nepravilnosti, što otežava pravilnu procenu njihovog životnog doba.

Određivanje starosti **svinja**, na osnovu sekutića nije pouzdano. Ovaj postupak nije ni neophodan, zato što se svinje već u dobu od 6 – 12 meseci, pa i ranije koriste za ishranu, te shodno tome retko dožive dužu starost. Izuzetak čine rasna priplodna grla, koja žive nešto duže.